

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
ARKEOLOGISK SEKSJON

Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

RYDNINGSRØYSER
STEINERUD, 94/4
GRAN K., OPPLAND

Feltleder: Anja N. Sætre
Prosjektleder: Jan Henning Larsen

Oslo 2015

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO

Gård Rognstad, 94/1,4,5	Sted Gran kommune, Oppland
Saksnavn Reguleringsplan for Steinerud	Kulturminne Rydningrøyser
Saksnummer(Khm) 09/17907	Prosjektkode 430284
Grunneier, adresse Kjell Arne Mathisen Bjørnsløkken gård, Einastranda 631, 2843 Eina	Tiltakshaver Vigga Bygg AS Postboks 85, 2714 Jaren
Tidsrom for utgravning 15. - 18. juli 2013	M 711-kart/ UTM-koordinater/
A-nr. 2013/108	C-nr. Ikke materiale til katalogisering
ID nr. (Askeladden) id 52626	Fotonr. (Khm) Cf 34709
Rapport ved Anja N. Sætre	Dato 28. januar 2015
Saksbehandler Jan Henning Larsen/ Kjetil Loftsgarden	Prosjektleder Jan Henning Larsen

SAMMENDRAG

Bakgrunn for undersøkelsen er realisering av reguleringsplan for Steinerud. Lokaliteten ligger nordvest for Jaren, rett vest for Rv4, i et byggefelt, inneklemt mellom veier og eneboliger. Området ble registrert i 1981, og det ble påvist flere rydningsrøyser. Gjennom årenes løp er enkelte røyser avskrevet, noen er utgravd og andre er fjernet av ulike tiltak. Innenfor undersøkelsesområdet var det opprinnelig registrert omkring 20 rydningsrøyser, hvorav 10 var regnet som automatisk fredet.

Den arkeologiske undersøkelsen ble utført av Kulturhistorisk museum i tidsrommet 15. – 18. juli 2012. Hogsten i forkant av feltarbeidet fikk innvirkning på undersøkelsens omfang, prioritering og kvalitet. Flere av røysene bar preg av å være kjørt over av hogstmaskin. Videre var tømmer og hogstavfall lagret innenfor planområdet, hvilket var til hinder for gjenfinning av røysene.

Det ble snittet fem røyser samt åpnet en sjakt uten direkte tilknytning til disse. To av røysene ble fastslått å være sikre rydningsrøyser. Det ble imidlertid ikke påvist klare dyrkningslag under eller i tilknytning til de undersøkte røysene. De negative resultatene kan indikere at røysene skal knyttes til beite, men dette er uvisst.

INNHOOLD:

1	BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.....	4
2	NØKKEINFO. OM PROSJEKTET	5
3	LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER.....	5
4	RØYSFELTET ID 52626.....	6
5	GJENNOMFØRING AV PROSJEKTET	6
5.1	Problemstillinger	6
5.2	Utgravningsmetode	6
5.3	Utgravningens forløp	7
6	UTGRAVNINGSRISULTATER	7
7	VURDERING AV RESULTATENE	9
8	SAMMENDRAG	10
9	LITTERATUR	10
10	VEDLEGG.....	11
10.1	Strukturliste.....	11
10.2	Fotoliste	11
10.3	Tegninger	12
10.4	Kart	13

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

ROGNSTAD, 94/1,4,5, GRAN KOMMUNE, OPPLAND

---

1 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

I prosjektplanen står følgende om prosjektets bakgrunn (Loftsgarden 2012);

Denne saka har ein lang historie og det har vore gjennomført fleire arkeologiske registreringar, utgraving og synfaringar av kulturminnelokaliteten ved Steinerud.

Den fyrste arkeologiske registreringa vart gjennomført i 1981, det vart då registrert til saman 38 kulturminne i form av gravrøyser, rydningsrøyser og tufter. Desse vart opphavleg regulert til bevaring gjennom planen, merkt i plankartet med S4-S7. I løpet av åra har nokre kulturminne blitt fjerna andre har vore feil avmerkt, i tillegg har reguleringsføresegna i mange tilfelle vore uklare. Dåverande Universitetets Oldsaksamling vedtok at kulturminne innafor område S6 og S7 kunne bli frigjeven med vilkår om arkeologisk utgraving i brev dagsett 5. mars 1991. Kulturminne innafor S7 vart arkeologisk undersøkt i 2000. Ved synfaring i 2001 med fylkeskommunen og KHM vart S4 og S5 avskrevet. Det som står att innafor id 52626 er difor berre kulturminne innafor det opphavlege bevaringsområdet S6. Det var registrert om lag 20 rydningsrøyser innafor S6, ca. 10 av desse er vurdert til å vere automatisk freda. Den 25. juli 2001 vedtok Riksantikvaren omfang og kostnadar knytt til utgraving av kulturminne innafor S6. Den arkeologiske utgravinga vart ikkje gjennomført.

Fylkeskommunen gjennomførte ein synfaring av området i 2009. Det vart då klart at det hadde blitt gjennomført kabelgraving i området utan at kulturminnestyresmaktene hadde blitt varsla. Kabelgravinga har sannsynlegvis medført at to av dei ti automatisk freda rydningsrøysene har blitt fjerna, samt fleire røyser definera som nyare tids kulturminne.

Fylkeskommunen ved Torill Nygaard, Riksantikvaren ved Bjørn-Håkon Eketuft Rygh og Kulturhistorisk museum ved Kjetil Loftsgarden gjennomførte ein synfaring av området 16. april 2012. Det såg då ut til at det ikkje hadde skjedd noko ytterlegare inngrep i området sidan 2009.

2 NØKKELINFO. OM PROSJEKTET

Bakgrunn for undersøkelsen er realisering av reguleringsplan for Steinerud. Den arkeologiske undersøkelsen ble utført i tidsrommet 15. – 18. juli 2012. Tiltakshaver er Vigma Bygg AS. Gravearbeidet med maskin ble utført av maskinfører Erik Jensen for Morten Bruvold A/S. Anja Nordvik Sætre var feltleder, mens Iselin Byggstøyl var feltassistent.

3 LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER

Lokaliteten ligger nordvest for Jaren, rett vest for Rv4. Lokaliteten befinner seg i et byggefelt, inneklemt mellom veier og eneboliger.

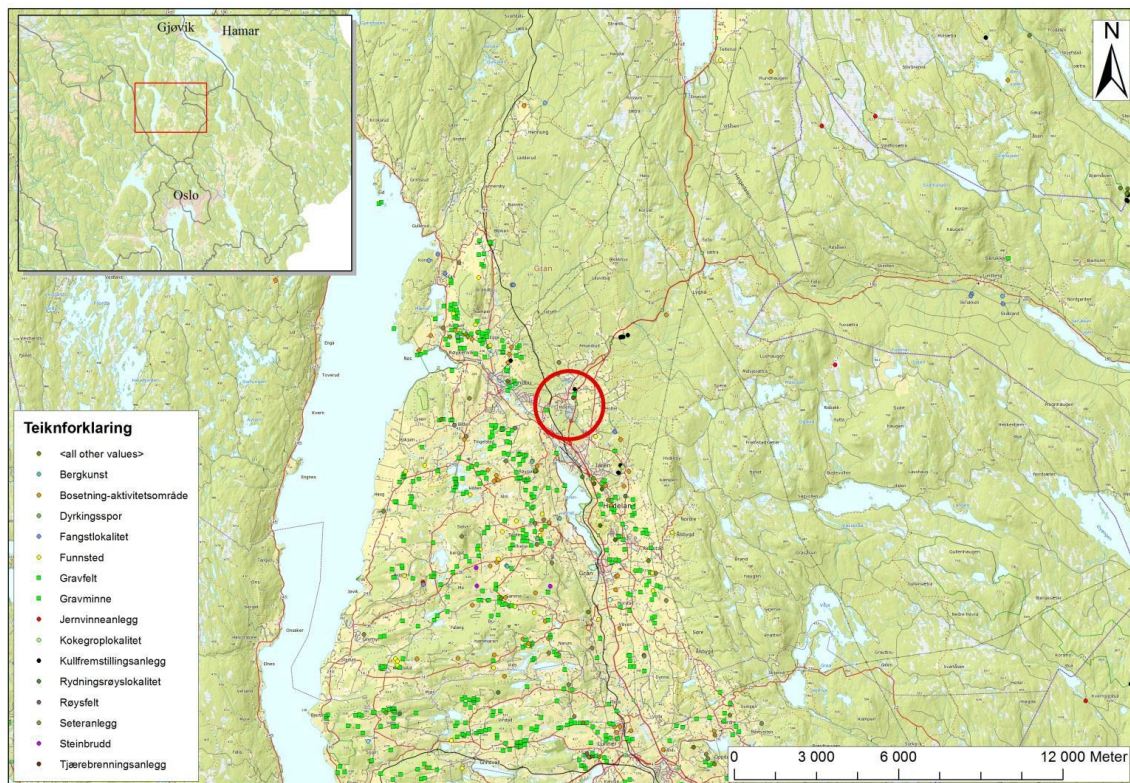

Fig. 1. Oversiktskart over Gran med Steinerud avmerket.

Gran på Hadeland er et av de gamle og sentrale bosetningsområdene i det indre Østlandsområdet. Mange gravminner fra jernalderen og monumentalbygg av stein fra middelalderen understreker den sentrale posisjonen. Mange av gravminnene er fremdeles godt bevart, og det foreligger et særlig rikt funnmateriale som vitner om utstrakt bosetning og kontakt med Europa. Spesielt er det rike funn fra yngre romertid og vikingtid. Mye av den arkeologiske forskningen på Hadeland er naturlig nok knyttet opp mot de rike gravminnene, mindre oppmerksomhet har blitt rettet mot spor etter jordbruk og gårdsdrift som de man ser ved Steinerud.

4 RØYSFELTET ID 52626

Området ble registrert i 1981. Bare kulturminnene innenfor området omtalt som S6 i den opprinnelige reguleringsplanen står igjen. Av de øvrige røysene er enkelte avskrevet, noen er utgravd og andre er fjernet. Innenfor S6 var det omkring 20 rydningsrøysler, hvorav 10 var regnet som automatisk fredet. I forbindelse med en kabelgraving har trolig 2 av de 10 fornminnene blitt fjernet, i tillegg til flere røysler definert som nyere tids kulturminne. Røysene som regnes som automatisk fredet har lav og jevn form, og ytterkanten av dem er i flere tilfeller dekket med jord.

Sommeren 2000 ble deler av lokaliteten arkeologisk undersøkt. I utgravningsområdet var det ulike typer røysler. Et fåtall hadde et tverrmål på ca. 2 meter. De besto av rundkamp på ca. 30 cm og var i liten grad dekket av jord. Røysene lå i ytterkanten av en fossil åkerflate som har vært dyrket i nyere tid, men som i dag er tilgrodd. På nedsiden av samme jorde lå det tre avlange røysler som var opptil 13 meter lange. Disse inneholdt stein av ulik størrelse, fra store steiner på 60-80 cm til små steiner på rundt 10 cm. Det var tydelig at steinene var sortert etter størrelse i ulike røysler, hvilket kan tyde på at røysene var lagt opp ved én hendelse i forbindelse med en større rydding av området. Det er først med innføringen av åkerbruk med bruk av plog at en slik omfattende rydding er nødvendig. Det brente dyrkingslaget under røysene inneholdt svært lite kull, og det var derfor ikke mulig å datere røysene ved hjelp av C14-metoden (Haukalid 2000).

5 GJENNOMFØRING AV PROSJEKTET

5.1 PROBLEMSTILLINGER

De viktigste problemstillingene var knyttet til røysenes alder og funksjon, samt om det kunne påvises åkerlag mellom og under røysene (jf. Loftsgarden 2012):

- Kartlegging. Hvor mange dyrkingsfaser finnes det spor av i området, og hva er omfanget av hver enkelt fase?
- Datering. Hvor gamle er røysene og hvor lenge var de i bruk?
- Har området vært dyrket gjennom flere faser?
- Hvilke dyrkingsteknikker har vært brukt?
- Vegetasjonshistorie. Hva har vært dyrka, og hvordan var vegetasjonen i området?

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

Omtrent halvparten av røysene ble valgt ut for undersøkelse, og disse ble nummerert fra S101 til S105. Deretter ble røysene målt inn digitalt i plan, før de ble snittet ved hjelp av gravemaskin og profilen rensket opp for hånd. Metoden går ut på å etablere et profil gjennom midten av røysen og et stykke ut på hver side. Sjaktene ble lagt i terrengets fallretning og det ble gravd godt ned i steril undergrunn. På denne måten får man vurdert sammenhengen mellom røysa og eventuelle dyrkningslag og -flater inntil eller under røysa. Profilene ble dokumentert ved foto og tegning.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Det var registrert om lag 20 rydningsrøysen i området, men kun tre av dem var kartfestet i Askeladden. Vi benyttet derfor kartfestingen i registreringsrapporten for å gjenfinne røysene. Området besto av en sørvestvendt helling med mye stor stein og berg og terrenget var til dels kupert. Store deler av planområdet var tilvokst med tett lauvskog. Hogsten i forkant av feltarbeidet fikk innvirkning på undersøkelsens omfang, prioritering og kvalitet. Det var benyttet hogstmaskin omtrent en uke før utgravningen startet. Det var tydelige kjørespor i området, enkelte av de registrerte røysene bar preg av å være overkjørt. Videre var tømmer og hogstavfall lagret innenfor planområdet. Større vegetasjon var hugget ned, mens området for øvrig var bevokst med bringebærkratt og småtrær.

Cf34709_01. Oversikt over feltet. Foto mot SV

Cf34709_02. Oversikt over feltet. Foto mot NV

Det var utfordrende å gjenfinne de registrerte røysene, og ingen av dem var tydelig i terrenget. Røysene ble målt inn slik de framsto på overflaten, før de ble ryddet for vegetasjon og fotografert. Det var fint og tørt vær gjennom hele utgravningen. Grunnen var veldig tørr, og inneholdt mye stein.

6 UTGRAVNINGSRISULTATER

Struktur-nummer	Profil-nummer	Fylkeskom. registrering	Størrelse (m)	Tolkning
S101	400	H		Natur
S102	400	J	2,8 x 2,8	Rydningsrøys
S103	401	I	3,3 x 2,7	Rydningsrøys
S104	402	A	5,9 x 4,0	Rydningsrøys
S105			4,8 x 3,3	Rydningsrøys, moderne

S101

S101 ble antatt å være røys H fra fylkeskommunens registrering. Den er rund og nedgrodd, med noe stein i overflaten. Den er relativt flat, men noe høyere enn terrenget rundt. Profilet viste at undergrunnen under S101 for det meste består av berg som stikker opp noen steder. Noen mindre steiner lå i et søkk, men det er lite som tyder på at de kommer fra rydding. Antatt å være natur (se vedlegg 10.3).

S102

S102 ble antatt å være røys J fra fylkeskommunens registrering. Den er rund og nedgrodd med noe stein i overflaten. Den fremstår som mer tydelig i terrenget enn S101. Profilet viser en tydelig ansamling av steiner. Disse er i størrelsesorden 5-10 cm til 30 cm i diameter. S102 er sannsynlig en rydningsrøys. S102 ble avtorvet, rensket og målt inn på nytt.

Cf34709_10. Røys S102 profil. Foto mot S

Cf34709_15. Røys S102 avtorvet. Foto mot S

Røysene S101 og S102 ligger nær hverandre, og det ble dratt en sjakt som snittet begge. Det var ingen tegn til dyrkningslag i grunnen mellom røysene eller i strukturene (se vedlegg 10.3).

S103

S103 ble antatt å være røys I fra fylkeskommunens registrering. Røysa hadde en grop tett opptil. Denne ble tolket som en rotvelt, hvilket ble bekreftet ved snitting. Det var lite stein i profilet. Endel stein lå under rota som lå midt i profilet.

S104

S104 ble tolket som en mulig rydningsrøys som er anlagt inntil en stor, jordfast stein. Røysa består av endel større stein, der flere er sprukket opp, og en stor oppsprukket jordfast stein i nedre del. Det var ingen tegn til dyrkningslag, verken over, under eller nedenfor røysa. Undergrunnen var sterkt utvasket.

S104 ble også snittet på tvers for å avdekke røysas utstrekning og mulige dyrkningslag (se vedlegg 10.3). Det ble ikke påvist dyrkningsspor i tilknytning til røysa. Det ble tatt ut to serier med pollenprøver i S104. Disse ble ikke prioritert for analyse, og de er følgelig kassert.

Cf34709_7. Avdekking røys S104. Foto mot N

Cf34709_9. Røys S104 i profil. Foto mot N

S105

S105 ble snittet og målt inn. Røysa ble tolket til å være moderne, og den ble følgelig ikke tegnet.

S106

I tillegg til å snitte rydningsrøysene ble det lagt en sjakt (S106) i bakkant av S104 for å se om det var tegn til dyrkning i området. Sjakten ble lagt i en helling hvor det kunne forventes å finne en åkerrein, men det ble ikke påvist eldre dyrkningslag her. Profilet ble følgelig ikke tegnet.

7 VURDERING AV RESULTATENE

Planområdet var ulendt og stedvis bratt, og undergrunnen bar preg av kraftig utvasking. Hogsten i området gjorde det svært vanskelig å gjenfinne de registrerte røysene, og de som ble undersøkt bar preg av å være kjørt over, se foto under. Samlet sett innebar dette at det var vanskelig å få svar på problemstillingene som lå til grunn.

Cf34709_8. Utfordrende å finne S106. Mot V

Cf34709_20. Foto viser hjulspor. Mot N

De viktigste problemstillingene var knyttet til avklaring av røysenes alder og funksjon, samt om man kan finne åkerlag mellom og under røysene. To av de fem røysene som ble snittet ble tolket til å være sikre rydningsrøys. Det var ingen klare dyrkningslag under eller i tilknytning til de undersøkte strukturene. Sjakten (S106) som ble gravd i bakkant av S104 ga heller ingen klare

indikasjoner på eldre dyrkning i området. De negative resultatene kan indikere at røysene skal knyttes til beite, men dette er uvisst.

8 SAMMENDRAG

Bakgrunn for undersøkelsen er realisering av reguleringsplan for Steinerud. Lokaliteten ligger nordvest for Jaren, rett vest for Rv4, i et byggefelt, inneklemt mellom veier og eneboliger. Området ble registrert i 1981, og det ble påvist flere rydningsrøyser. Gjennom årenes løp er enkelte røyser avskrevet, noen er utgravd og andre er fjernet av ulike tiltak. Innenfor undersøkelsesområdet var det opprinnelig registrert omkring 20 rydningsrøyser, hvorav 10 var regnet som automatisk fredet.

Den arkeologiske undersøkelsen ble utført av Kulturhistorisk museum i tidsrommet 15. – 18. juli 2012. Hogsten i forkant av feltarbeidet fikk innvirkning på undersøkelsens omfang, prioritering og kvalitet. Flere av røysene bar preg av å være kjørt over av hogstmaskin. Videre var tømmer og hogstavfall lagret innenfor planområdet, hvilket var til hinder for gjenfinning av røysene.

Det ble snittet fem røyser samt åpnet en sjakt uten direkte tilknytning til disse. To av røysene ble fastslått å være sikre rydningsrøyser. Det ble imidlertid ikke påvist klare dyrkningslag under eller i tilknytning til de undersøkte røysene. De negative resultatene kan indikere at røysene skal knyttes til beite, men dette er uvisst.

9 LITTERATUR

Haukalid, S. 2000. Arkeologisk undersøkelse av rydningsrøyser. Rognstad (Steinerud), 94/1, Gran kommune, Oppland. Rapport i Topografisk arkiv, KHM.

Loftsgarden, K. 2012. Prosjektplan - Undersøking av automatisk freda kulturminne (id 52626, rydningsrøyslokalitet), med heimel i lov om kulturminne av 9. juni 1978, § 10 fyrste ledd, reguleringsplan for Steinerud, 94/1,4,5 m.fl., Rognstad m.fl., Gran kommune, Oppland

10 VEDLEGG

10.1 STRUKTURLISTE

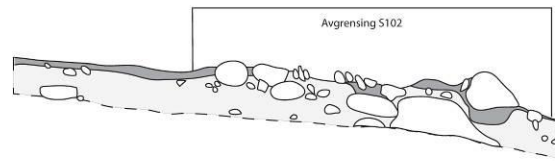
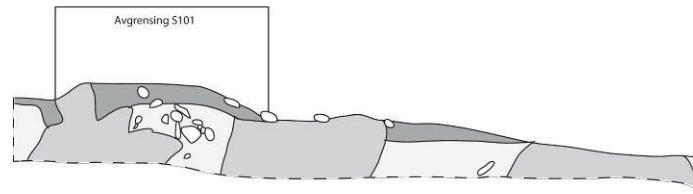
Struktur-nummer	Profil-nummer	Fylkeskom. registrering	Størrelse (m)	Tolkning
S101	400	H		Natur
S102	400	J	2,8 x 2,8	Rydningrøys
S103	401	I	3,3 x 2,7	Rydningrøys
S104	402	A	5,9 x 4,0	Rydningrøys
S105			4,8 x 3,3	Rydningrøys, moderne

10.2 FOTOLISTE

Fotonr.	Motiv	Tatt mot	Fotograf	Dato
Cf34709_01.JPG	Oversiktsbilde	SV	Anja N. Sætre	15.07.2013
Cf34709_02.JPG	Oversiktsbilde	NV	Anja N. Sætre	15.07.2013
Cf34709_03.JPG	Røys S103	V	Anja N. Sætre	15.07.2013
Cf34709_04.JPG	Røys S101 og S102	V	Anja N. Sætre	16.07.2013
Cf34709_05.JPG	Avdekking røys S101	S	Anja N. Sætre	16.07.2013
Cf34709_06.JPG	Røys S104	N	Anja N. Sætre	16.07.2013
Cf34709_07.JPG	Avdekking røys S104	N	Anja N. Sætre	16.07.2013
Cf34709_08.JPG	Røys S106	V	Anja N. Sætre	16.07.2013
Cf34709_09.JPG	Røys S104 profil	N	Anja N. Sætre	16.07.2013
Cf34709_10.JPG	Røys S102 profil	S	Anja N. Sætre	17.07.2013
Cf34709_11.JPG	Røys S101 profil	S	Anja N. Sætre	17.07.2013
Cf34709_12.JPG	Røys S104 utsnitt profil	N	Anja N. Sætre	17.07.2013
Cf34709_13.JPG	Røys S102 avtorvet	N	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_14.JPG	Røys S102 avtorvet	Ø	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_15.JPG	Røys S102 avtorvet	S	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_16.JPG	Oversikt avdekket område	SØ	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_17.JPG	Oversikt avdekket område	SV	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_18.JPG	Røys S104 tverrprofil	S	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_19.JPG	Røys S105 profil	S	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_20.JPG	Oversikt området	N	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_21.JPG	Røys S106 profil	S	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_22.JPG	Oversiktsbilde steingard	S	Anja N. Sætre	18.07.2013
Cf34709_23.JPG	Sjakt	NV	Anja N. Sætre	18.07.2013

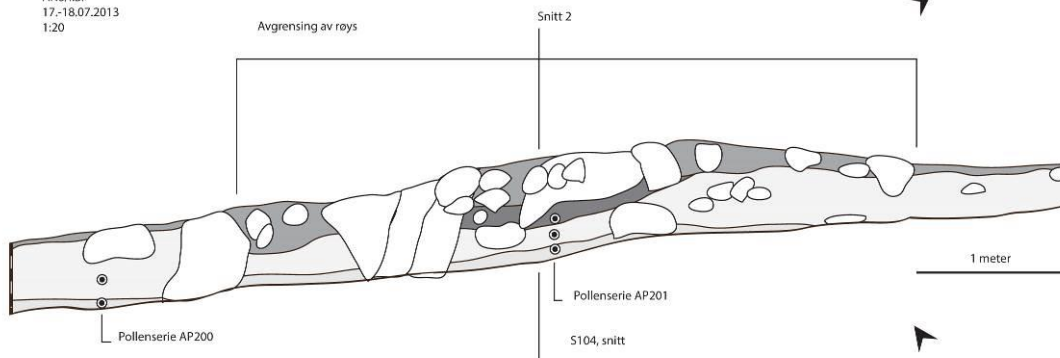
10.3 TEGNINGER

S101 og S102
Steinsrud 24/4
Gran, Oppland
07.03.2013
I.B.
1:20

- Torvlag
- Undergrunn
- Berg
- Stein

S104
Steinsrud 24/4
Gran, Oppland
ANS/I.B.
17.-18.07.2013
1:20

- Torvlag
- Blandingslag. Gulrød sand spettet med mørkere områder. Eldre torvlag.
- Undergrunn. Gul sand.
- Undergrunn. Grusholdig sand.
- Stein

10.4 KART

